

(akta usvojena u skladu sa Naslovom VI Ugovora o Evropskoj uniji)

OKVIRNA ODLUKA SAVETA EVROPSKE UNIJE

od 15. marta 2001.

o položaju žrtava u krivičnom postupku

(2001/220/JHA)

SAVET EVROPSKE UNIJE

Imajući u vidu Ugovor o Evropskoj uniji, a naročito član 31 i član 34(2)(b) pomenutog Ugovora,

Imajući u vidu inicijativu Republike Portugal¹,

Imajući u vidu mišljenje Evropskog parlamenta²,

A s obzirom na sledeće:

- (1) U skladu sa Akcionim planom Saveta i Komisije o najboljem načinu za implementaciju odredbi Ugovora iz Amsterdama koje se odnose na slobodu, bezbednost i pravdu, a naročito tačaka 19 i 51(c), tokom pet godina nakon stupanja Ugovora na snagu, potrebno je pozabaviti se pitanjem podrške žrtava, putem komparativnog ispitivanja planova za nadoknadu žrtvama i procenjivanja izvodljivosti preduzimanja mera unutar Evropske unije.
- (2) Komisija je podnela saopštenje Evropskom parlamentu, Savetu i Ekonomskom i socijalnom komitetu 14. jula 1999, pod nazivom „Žrtve krivičnih dela u Evropskoj uniji: o standardima i aktivnostima.“ Evropski parlament je usvojio Rezoluciju o saopštenju Komisije 15. juna 2000.
- (3) Zaključci sa sastanka Evropskog saveta 15. i 16. oktobra 1999 u Tampereu, a naročito

tačka 32, propisuju da se moraju uvesti minimalni standardi za zaštitu žrtava krivičnih dela, a naročito kada je u pitanju pravo žrtava da imaju pristup pravdi i njihovo pravo na odštetu, uključujući i nadoknadu troškova sudskog spora. Pored ovoga, nacionalni programi trebalo bi da omoguće finansiranje mera, javnih i nevladinih, za pomoć žrtvama i njihovu zaštitu.

- (4) Države članice trebalo bi da približe svoje zakone i propise onoliko koliko je neophodno da bi se postigao cilj visokog stepena zaštite za žrtve krivičnih dela, bez obzira o kojoj državi članici se radi.
- (5) Na potrebe žrtava mora se odgovoriti na sveobuhvatan i koordiniran način, dok se delimična ili nedosledna rešenja moraju izbegavati jer mogu dovesti do sekundarne viktimizacije.
- (6) Odredbe ove Okvirne odluke samim tim se ne ograničavaju samo na interese žrtve tokom krivičnog postupka. One se takođe odnose na izvesne mere za pomoć žrtvama pre i nakon krivičnog postupka, koje mogu ublažiti posledice krivičnog dela.
- (7) Mere za pomoć žrtvama krivičnih dela, a naročito one u vezi sa nadoknomom i medijacijom, ne odnose se na pamične postupke.
- (8) Pravila i praksa u pogledu položaja i najznačajnijih prava žrtava moraju se približiti, naročito kada je u pitanju pravo

¹ SG C 243, 24.08.2000, str. 4.

² Mišljenje izneseno 12.12.2000. (još uvek nije objavljeno u Službenom glasniku).

na postupanje uz poštovanje ličnog dostojanstva, pravo da se daju i dobiju informacije, pravo žrtve da razume i da je razumeju, pravo na zaštitu u različitim fazama postupka i pravo na uvažavanje nepovoljnog položaja žrtve koja živi u drugoj državi članici, a ne u onoj u kojoj je krivično delo počinjeno.

- (9) Odredbe ove Okvirne odluke ipak ne obavezuju države članice da obezbede žrtvama isti tretman kao onaj koji imaju zainteresovane strane u krivičnom postupku.
- (10) Važno je učešće specijalizovanih službi i grupa za podršku žrtvama pre, u toku i nakon okončanja krivičnog postupka.
- (11) Potrebno je da osobe koje dolaze u kontakt sa žrtvama prođu odgovarajuću obuku, jer je ovo od izuzetne važnosti kako za žrtve tako i za postizanje svrhe krivičnog postupka.
- (12) Potrebno je koristiti postojeće mreže kontakata u državama članicama, bilo da su oni u sklopu sistema pravosuđa ili se zasnivaju na mrežama koje čine grupe za podršku žrtvama.

USVOJIO JE SLEDEĆU OKVIRNU
ODLUKU:

Član 1

Definicije

U smislu ove Okvirne odluke:

- (a) Termin „žrtva“ podrazumeva svako fizičko lice koje je pretrpelo štetu. Uključujući fizičke ili mentalne povrede, emocionalnu patnju ili ekonomski gubitak, kao direktnu posledicu činjenja ili nečinjenja koji predstavljaju kršenje krivičnog zakona zemlje članice;
- (b) Termin „organizacije za podršku žrtvama“ podrazumevaće nevladine organizacije koje su legalno osnovane u državi članici, a koje podršku žrtvama krivičnih dela pružaju besplatno i sprovode je u adekvatnim uslovima i na taj način nadopunjuju aktivnosti države na ovom polju;
- (c) Termin „krivični postupak“ tumačiće se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom određene države;
- (d) Termin „postupak“ biće širokog značenja, i osim krivičnog postupka uključivaće svaki kontakt koji žrtva kao takva ima sa nekim ovlašćenim organom, javnom službom ili organizacijom za pomoć žrtvama, a u vezi sa svojim slučajem, pre, tokom ili nakon završetka krivičnog postupka;
- (e) Termin „medijacija u krivičnopravnim slučajevima“ tumačiće se kao potraga, pre početka ili u toku krivičnog postupka, za dogovornim rešenjem spora između žrtve i počinioca krivičnog dela, uz posredovanje nadležne osobe.

Član 2

Poštovanje i priznavanje prava

1. Svaka država članica pobrinuće se da žrtve dobiju istinsku i odgovarajuću ulogu u krivičnopravnom sistemu države. One će ulagati stalne napore kako bi se prema žrtvama postupalo sa dužnim poštovanjem i bez narušavanja ličnog dostojanstva tokom trajanja postupka, a priznavaće prava i legitimne interese žrtava, naročito tokom trajanja krivičnog postupka.
2. Svaka država članica staraće se da žrtve koje su naročito ranjive dobiju poseban tretman koji na najbolji način odgovara njihovim potrebama.

Član 3

Saslušanja, pretresi i izvođenje dokaza

Svaka država članica štitiće pravo žrtve da bude saslušana tokom trajanja postupka i da priloži dokaze.

Svaka država članica preduzeće odgovarajuće mere da njeni organi vrše ispitivanje žrtava samo u onolikoj meri koliko je neophodno za odvijanje krivičnog postupka.

Član 4

Pravo na informisanje

1. Svaka država članica postaraće se da naročito žrtve, od svog prvog kontakta sa službama za sprovođenje zakona, na svaki način koji se smatra odgovarajućim i koliko je to moguće na jeziku koji se razume, imaju pristup informacijama od značaja za zaštitu njihovih interesa. Ove informacije podrazumevaće u najmanju ruku sledeće:

- (a) Vrstu službe ili organizacije kojoj se mogu obratiti za podršku;
 - (b) Vrstu podrške koju mogu da dobiju;
 - (c) Gde i na koji način mogu prijaviti prestup;
 - (d) Procedure koje slede nakon takve prijave i njihovu ulogu u tim procedurama;
 - (e) Kako i pod kojim uslovima mogu dobiti zaštitu;
 - (f) U kojoj meri i pod kojim uslovima imaju pristup:
 - (I) Pravnom savetu ili
 - (II) Pravnoj pomoći ili
 - (III) Bilo kojoj drugoj vrsti savetaukoliko, u slučajevima koje predviđaju tačke (I) i (II), imaju na to pravo;
 - (g) Koji su zahtevi koje moraju ispuniti kako bi imale pravo na nadoknadu;
 - (h) Ukoliko su stanovnici druge države, informacije o svim posebnim aranžmanima koji su im na raspolaganju kako bi se zaštitili njihovi interesi.
2. Svaka država članica postaraće se da žrtve koje su se izjasnile da to žele budu informisane o:
- (a) Ishodu svoje žalbe;
 - (b) Relevantnim faktorima koji im omogućavaju, u slučaju krivičnog gonjenja, da budu obavesteni o toku krivičnog postupka koji se vodi protiv osobe koja je osumnjičena za delo koje se njih tiče, izuzev u slučajevima gde bi to moglo negativno uticati na ishod procesa;
 - (c) Odluci suda.

3. Države članice će preduzeti neophodne mere kako bi obezbedile da, barem u slučajevima gde bi to moglo biti opasno po žrtve, bude doneta odluka da se one obaveste ukoliko se na slobodu pušta osoba kojoj je suđeno za krivično delo ili je za njega bila osuđena.
4. Ukoliko davanje informacija iz stavova 2 i 3 zavisi od države članice, ona mora obezbediti da žrtve imaju pravo da takve informacije ne dobijaju, osim ako ih na njihovo prenošenje ne obavezuje određeni krivični postupak.

Član 5

Obezbeđivanje komunikacije

Svaka država članica će, kada su u pitanju žrtve koje su svedoci ili oštećene stranke u postupku, preduzeti neophodne mere da koliko je god moguće smanji poteškoće u komunikaciji koje se tiču njihovog razumevanja ili učešća u relevantnim fazama krivičnog postupka o kome se radi, u meri u kojoj se ovakvi napori čine i zarad optuženog.

Član 6

Specifična pomoć žrtvama

Svaka država članica postaraće se da žrtvama budu dostupne usluge savetovanja kao što je navedeno u Članu 4 (1)(f)(III), koje će se pružati besplatno tamo gde je tako odobreno, a u pogledu njihove uloge u postupku i, tamo gde je prikladno, pravna pomoć kao što je navedeno u Članu 4 (1)(f)(II), kada postoji mogućnost da žrtve dobiju status stranke u krivičnom postupku.

Član 7

Troškovi žrtava u krivičnom postupku

Svaka država članica će u skladu sa važećom nacionalnom regulativom, obezbediti žrtvama koje imaju status zainteresovane strane ili svedoka u krivičnom postupku mogućnost da dobiju nadoknadu troškova nastalih usled njihovog zakonitog učešća u krivičnom postupku.

Član 8

Pravo na zaštitu

1. Svaka država članica će obezbediti odgovarajući stepen zaštite za žrtve i, tamo gde je to prikladno, njihove porodice ili osobe u sličnom položaju, naročito po pitanjima njihove bezbednosti i zaštite njihove privatnosti, tamo gde nadležni organi smatraju da postoji ozbiljan rizik od odmazde ili čvrsti dokazi koji ukazuju na nameru da se ugrozi njihova privatnost.
2. U tu svrhu, bez obzira na Stav 4, svaka država članica garantovaće mogućnost da se, ukoliko je neophodno, mogu usvojiti, kao deo sudskog postupka, odgovarajuće mere da bi se zaštitila privatnost i fotografska slika žrtava i njihovih porodica ili osoba u sličnom položaju.
3. Svaka država članica će se takođe postarati da se kontakt na sudu između žrtava i počinioca krivičnog dela može izbeći, izuzev ako krivični postupak nalaže takav kontakt. Kada je to svrsishodno, svaka država članica će se postepeno pobrinuti da sve sudske zgrade imaju posebne čekaonice za žrtve.
4. Svaka država članica će se postarati da, kada postoji potreba za zaštitom žrtve – naročito kod žrtava koje pripadaju najranjivijim grupacijama – od posledica davanja iskaza u sudu, žrtvama može, odlukom suda, biti omogućeno da svedoče na način koji će im omogućiti ovakvu vrstu

zaštite, uz pomoć svih odgovarajućih sredstava koja su kompatibilna sa osnovnim pravnim principima države.

Član 9

Pravo na nadoknadu u krivičnom postupku

1. Svaka država članica postaraće se da žrtve krivičnih dela imaju pravo da u razumnom roku tokom krivičnog postupka dobiju rešenje o obeštećenju od strane počinioca krivičnog dela, izuzev u određenim slučajevima kada nacionalno pravo propisuje da se obeštećenje dobija na drugi način.
2. Svaka država članica će preduzeti odgovarajuće mere kako bi podstakla počinioca da na odgovarajući način obeštete žrtve.
3. Izuzev u slučajevima kada je ona hitno potrebna zarad realizacije krivičnog postupka, povrativa imovina koja pripada žrtvama, a koja je zaplenjena tokom krivičnog postupka bez odlaganja im se mora vratiti.

Član 10

Medijacija između počinioca i žrtve tokom krivičnog postupka

1. Svaka država članica trudiće se da unapredi medijaciju u slučajevima krivičnog prava, kod slučajeva gde se smatra da je ovakva mera prikladna.
2. Svaka država članica će se starati da se svaki dogovor postignut između žrtve i počinioca tokom procesa medijacije u slučajevima krivičnog prava može uzeti u obzir.

Član 11

Žrtve koje su državljani drugih država članica

1. Svaka država članica postaraće se da njeni nadležni organi preduzmu odgovarajuće mere kako bi se na najmanju moguću meru svele poteškoće do kojih može doći kada je žrtva državljanin neke druge države, a ne one u kojoj je počinjen prestup, naročito u pogledu organizacije postupka. Da bi se ovo postiglo, državni organi bi naročito trebalo da mogu:

- da odlučuju da li žrtva može da daje iskaz odmah nakon izvršenja prestupa,
- da se prilikom saslušavanja žrtava koje žive u inostranstvu koriste odredbama o video konferenciji i telefonskoj konferenciji koje su sadržane u članovima 10 i 11 Evropske konvencije o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima usvojene 29.5.2000³.

2. Svaka država članica postaraće se da svako ko je žrtva krivičnog dela izvršenog u državi čiji nije državljanin može da uloži žalbu pred nadležnim organima svoje države ukoliko joj je to bilo onemogućeno u državi u kojoj je krivično delo počinjeno ili, u slučaju ozbiljnih dela, ukoliko to nije tamo želela da učini.

Nadležni organ kome se podnosi žalba, ukoliko nema ovlašćenje da postupa, preneće istu bez odlaganja nadležnim vlastima za teritoriju na kojoj je krivično delo počinjeno. Sa žalbom će se postupati u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom države u kojoj je delo počinjeno.

Član 12

Saradnja između država članica

Svaka država članica će negovati, razvijati i unapređivati saradnju među državama članicama kako bi se obezbedila efikasnija zaštita interesa žrtava u krivičnim postupcima, bilo u smislu mreža saradnje koje su direktno povezane sa pravosudnim sistemom ili povezivanja žrtava sa organizacijama za podršku.

Član 13

Specijalizovane usluge i organizacije za podršku žrtvama

1. Svaka država članica će, tokom postupka, unapređivati uključenost sistema za podršku žrtvama čija je uloga da organizuju prvobitni prijem žrtava, a da im nakon toga pružaju podršku i pomoć, bilo da se to čini putem obezbeđivanja posebno obučenog osoblja unutar javnih službi ili kroz priznavanje i osnivanje organizacija za podršku žrtvama.
2. Svaka država članica će podsticati delovanje takvog osoblja ili organizacija za podršku žrtvama tokom postupka, a naročito u oblastima:
 - (a) Davanja informacija žrtvama;
 - (b) Pomaganja žrtvama u zadovoljenju njihovih najvažnijih potreba
 - (c) Obezbeđivanja pratnje žrtvama tokom krivičnog postupka, ukoliko je to neophodno i moguće.
 - (d) Pomaganja žrtvama, na njihov zahtev, nakon okončanja krivičnog postupka.

³ SG C 197, 12.7.2000, str. 1

Član 14

Obuka osoblja koje učestvuje u postupku ili je na neki drugi način u kontaktu sa žrtvama

1. Unutar svojih javnih službi ili organizacija koje su osnovane za podršku žrtvama, svaka država članica će podsticati inicijative kojima se omogućava osoblju koje učestvuje u postupku ili je na neki drugi način u kontaktu sa žrtvama da prođe prikladnu obuku koja će se naročito odnositi na potrebe žrtava koje pripadaju najranjivijim grupama.
2. Stav 1 naročito se odnosi na policijske činovnike i lica koja se bave pravom.

Član 15

Praktični uslovi u vezi sa položajem žrtava u postupku

1. Svaka država članica pružaće podršku postepenom stvaranju, u pogledu postupka uopšte, a naročito na lokacijama gde se mogu voditi krivični postupci, uslova potrebnih da bi se izbegla sekundarna viktimizacija i izlaganje žrtava nepotrebnom pritisku. Ovo će se naročito odnositi na prvobitno primanje žrtava na primeren način i uspostavljanje odgovarajućih uslova za njihov nesmetan boravak na pomenutim lokacijama.
2. Za potrebe Stava 1, svaka država članica naročito će se pobrinuti za prostorije unutar sudova, policijskih stanica, javnih službi i organizacija za podršku žrtvama.

Član 16

Teritorijalni opseg

Ova okvirna Odluka primenjivaće se na Gibraltaru.

Član 17

Implementacija

Svaka država članica doneće zakone, podzakonska akta i administrativne odredbe koje moraju biti u skladu sa ovom Okvirnom odlukom, a stupiće na snagu do:

- U pogledu Člana 10, 22. marta 2006.
- U pogledu članova 5 i 6, 22. marta 2004.
- U pogledu ostalih odredaba, 22. marta 2002.

Član 18

Procena

Počevši od datuma koji su propisani Članom 17, svaka država članica će Generalnom sekretarijatu Saveta i Komisiji poslati tekstove odredaba kojima se u nacionalno zakonodavstvo uvode standardi postavljeni u ovoj Okvirnoj odluci. Savet će u roku od godinu dana od isteka ovih rokova proceniti mere koje su države članice preduzele kako bi uskladile nacionalne zakone sa ovom Okvirnom odlukom i svoju ocenu dati u izveštaju koji će izraditi Generalni sekretarijat na osnovu informacija dobijenih od država članica i pisanog izveštaja koji dostavlja Komisija.

Član 19

Stupanje na snagu

Ova Okvirna odluka stupa na snagu sa danom objavljivanja u *Službenom glasniku Evropske zajednice*.

Brisel, 15. mart 2001.

U ime Saveta

Predsednica

M-I. KLINGVAL